

Sejarah
Pela Parang Ikat Poro

Uitgegeven door Komite Panas Pela November 1994
in samenwerking met Tim Penggali Sejarah Pela Ameth - Soahuku

Nederlandse vertaling: drs. F.J. Deswert (beëdigd vertaler Indonesisch)

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	
Welkomstwoord	<ol style="list-style-type: none"> 1. Upu Latu Picajuli Samasuru Amalatu Ameth (Th. M. Sopacua) 2. Upu Latu Lilipori Kalapessy Soahuku (Chr. Tamaela)
Hoofdstuk 1	<p>Inleiding</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Doel van het boek Sejarah Pela 2. Globaal overzicht van Samasuru Amalatu Ameth en Lilipory Kalapessy Soahuku
Hoofdstuk 2	<p>Strijd tussen Kapitan Lesilolo en Kapitan Tetelepta en Talakua</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Oorzaken van de strijd 2. Ontmoeting tussen Kapitan Samatane Berhitsu en Kapitan Sopinai Lamansama Wakanno in Nukaoni (Hatulete Wakanno)
Hoofdstuk 3	<p>Overwinning van Kapitan Berhitsu en Kapitan Wakanno op Kapitan Lesilolo in Nusa Samahu</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De vlucht van Kapitan Lesilolo en het ontstaan van het Pela-verbond Parang Ikat Poro tussen de dorpen Samasuru Amalatu en Lilipori Kalapessy 2. Bespreking met Kapitan Besar Patiasuka Sitania betreffende Pela Parang Ikat Poro Samasuru Amalatu en Lilipori Kalapessy 3. Ontmoeting tussen Kapitan Samatane Berhitsu en Kapitan Nikolau Latuny en Kapitan Arpatane Halatu in Nukaoni
Hoofdstuk 4	<ol style="list-style-type: none"> A. Hoofdprogramma betreffende het Pela-verbond Parang Ikat Poro Samasuru Amalatu en Lilipori Kalapessy in het dorp Irihatu Pikauno B. Hoofdprogramma betreffende het Pela-verbond Parang Ikat Poro Samasuru Amalatu en Lilipori Kalapessy in het dorp Soahuku

= Voorwoord =

Het Pela- of bondgenootschap tussen Samasuru Amalatu Ameth en Lilipori Kalapessy Soahuku is een traditie die is ontstaan na de ontmoeting tussen Kapitan Sopinai Lamansama Wakanno en Kapitan Samatane Berhutu op Nukaoni (Hatulette Wakanno).

Hoe dit Pela- of bondgenootschap tussen de twee dorpen echter precies in elkaar zat, was tot nu toe niet helemaal duidelijk.

Op 12 maart 1932 hebben de twee dorpen dit Pela-verbond opnieuw bevestigd. Dit gebeuren staat beter bekend als „Panas Pela“. De weinige aantekeningen die zijn achtergelaten in zowel Samasuru Amalatu Ameth als in Lilipori Kalapessy Soahuku gaven toen slechts vage beelden die de generaties van beide dorpen die deze traditie moeten doorgeven niet helemaal te bevatten waren.

Mogelijke misvattingen tussen de beide dorpen konden gemakkelijk ontstaan waardoor uiteindelijk het Pela-schap dat reeds door onze voorvaderen in de oudheid was gesloten, zou kunnen verkoelen en uiteenvallen.

Wij spreken onze hoogste waardering uit voor de Radja van Samasuru Amalatu Ameth (Th. M. Sopacua) en de Radja van Lilipori Kalapessy Soahuku (Chr. Tamaela) voor het besluit dat zij hebben genomen tijdens de inhuldiging van Chris Tamaela (Radja van Soahuku) op 31 augustus 1991.

Tijdens deze gelegenheid was door de twee Radja's en hun staf vastgesteld, dat de Panas Pela geschiedenis opnieuw herhaald zal worden op 11 maart 1994 (het is nu definitief vastgesteld van 28 november 1994 tot en met 2 december 1994) met als motto „Sama Lili“.

Dankzij de uiterste inspanning van het „Tim Penggali Sejarah Pela Samasuru Amalatu Ameth en Lilipori Kalapessy Soahuku“ zijn twee expedities gevonden van de nazaten van Kapitan Besar Patiasuka Sitania en de nazaten van Kapitan Malesi Tupanno, die geschreven zijn in 1924.

Deze bron vormt de basis van dit boek over de Pela-geschiedenis Samasuru Amalatu Ameth en Lilipori Kalapessy Soahuku met als titel: Pela Parang Ikat Poro

Uit deze twee expedities en aangevuld met gegevens van enkele historici uit beide dorpen, is deze Buku Sejarah Pela Parang Ikat Poro tot stand gekomen.

Deze Buku Sejarah Pela Parang Ikat Poro is geschreven in een heel eenvoudige taal met een logica, die gemakkelijk begrepen kan worden door alle inwoners, zowel Samasuru Amalatu Ameth te Ameth als in Lilipori Kalapessy Soahuku te Soahuku en door alle kinderen, kleinkinderen en nazaten van beide dorpen die zich in den vreemde bevinden.

„Wij wensen U veel leesplezier toe“

Tim Penggali Sejarah Pela Ameth - Soahuku

Nus Tamaela
P. Sopacua

**Welkomstwoord van Upu Latu Picajuli Samasuru Amalatu Ameth
de heer Th. M. Sopacua, Radja van Ameth**

Met de vreugde die kleur geeft aan de Pela-banden Parang Ikat Poro tussen Samasuru Amalatu Ameth en Lilipori Kalapessy Soahuku, nodig ik alle burgers en nakomelingen van Samasuru Amalatu en Lilipori Kalapessy, waar zij zich ook mogen bevinden, om gezamenlijk eer en dank te betuigen aan God de Almachtige - omdat dankzij de uiterste inspanning van het Tim Penggali Sejarah Pela Ameth - Soahuku dit boek tot stand is gekomen, getiteld: „**Pela Parang Ikat Poro**“.

Het vertrouwen van de gemeenschappen van Ameth en Soahuku, dat via de beide Radja's is doorgegeven aan het Tim Penggali Sejarah Pela Ameth - Soahuku, is een eer waarmee wij ons gelukkig moeten prijzen.

Het resultaat dat bereikt is door het genoemde Tim Penggali Sejarah is tot stand gekomen, dankzij de hulp en actief deelnemen van alle mensen van Ameth - Soahuku, die zich in Ameth - Soahuku als daarbuiten bevinden.

Wij spreken de hoop uit, dat met het tot stand komen van het boek Sejarah Pela Parang Ikat Poro Ameth - Soahuku, alle mensen die afkomstig zijn van beide dorpen van nu en de komende generaties hiervan zullen weten. Maar er tevens van overtuigd zijn, dat het Pela-verbond en de verwantschap tussen de voorvaders van Ameth en Soahuku eens tot stand is gekomen tijdens een historische gebeurtenis honderden jaren geleden.

Aan de generatie van Ameth en Soahuku, waar ook ter wereld, vraag ik om de verwantschapsbanden „Pela Parang Ikat Poro“, samen delen we vreugde en smart, in ere te houden en dat wij mensen van Ameth en Soahuku elkaar zullen helpen, waar we ons ook mogen bevinden.

Moge God onze generatie en ook de komende generaties zegenen.

Ameth, eind november 1992

Upu Latu Picajuli Samasuru Amalatu
Th. M. Sopacua

**Welkomstwoord van Upu Latu Lilipori Kalapessy Soahuku
de heer Chr. Tamaela, Radja van Soahuku**

Dames en heren, jongens en meisjes Pela uit Samasuru Amalatu, in Samasuru Amalatu en in den vreemde.

Dames en heren, jongens en meisjes van Lilipori Kalapessy, in Lilipori Kalapessy en in den vreemde.

Ik groet U allen!

Als mensen die de Pancasila eren, nodig ik U uit om aan God de Almachtige onze dank te betuigen, omdat door zijn zegen en zijn leiding over ons allen, wij in staat zijn gesteld om al onze taken en verantwoordelijkheden goed uit te voeren, voor de toekomst van ons geliefde dorp, volk en vaderland.

Een van de taken is onder andere het welslagen van het Tim Penggali Sejarah Pela, Lilipory Kalapessy en Samasuru Amalatu met betrekking tot Ikatan Pela Lilipory Kalapessy en Samasuru Amalatu, dat reeds eeuwen geleden was bezegeld. Het wordt thans opnieuw naar voren gehaald, zodat het kan worden herdacht en vereeuwigd door de mensen van Lilipory Kalapessy en Samasuru Amalatu.

De vreugde omvat thans beide bevriende dorpen en dit kan ik niet met woorden beschrijven, omdat al hetgeen waarnaar wij tot nu toe hebben verlangd, met Gods zegen in 1994 zal worden gerealiseerd.

Dames en heren, jongens en meisje Pela Samasuru Amalatu en Lilipory Kalapessy die allen met vreugde zijn vervuld!

Het Pela-verbond tussen Lilipory Kalapessy en Samasuru Amalatu dat reeds door onze voorouders tot stand is gebracht als: „**Pela Parang Ikat Poro**“ is als een parel, die bestand is tegen de hitte van de zon en tegen de kracht van de regen. Maar er zijn helaas ook feiten die bewijzen dat er bepaalde groeperingen zijn, die met opzet deze band willen vernietigen. Men probeert de kleur van deze parel te veranderen, maar het zal tevergeefs zijn, omdat deze parel een heilige parel is, die door niemand en op geen enkele wijze kan worden veranderd.

Ik dank God dat thans beide dorpen eensgezind zijn om gezamenlijk deze heilige parel te beschermen tegen alle bedreigingen om ons heen, zodat het duidelijk is dat deze parel weer zal schitteren en zijn licht voor eeuwig doen schijnen over onze geliefde vaderlanden Lilipori en Samasuru.

Ik hoop van ganzer harte dat deze heilige parel verzorgd en vereeuwigd zal worden door allen van onze en komende generaties, als een middel dat ons samenbindt. Deze band dat reeds door onze Upu Ama is bezegeld, zodat eenheid en verbondenheid tussen de twee dorpen zal worden bevorderd en onderhouden zolang als wij leven.

Jongens en meisjes Pela uit Samasuru en jongens en meisjes van Lilipori, denk aan de eed die onze Upu Ama (voorouders) hebben gezworen:

Upu Ama karu pela, karu pela o
Yale saina hare hatu
hatu ne sepe muo

De steen die is neergelegd door onze Upu Ama
Degene die het waagt om deze steen om te keren
Die zal door deze steen verpletterd worden

Geef deze eed door en onderhoud het goed, zodat het altijd gegrift zal worden in ons leven.

Ik wil U bedanken en mijn allerhoogste waardering betuigen voor de uiterste inspanning van het Tim Penggali Sejarah Pela, zowel in Samasuru als in Lilipori, dat het vertrouwen dat wij in hen gesteld hebben, niet heeft beschaamd. Hoewel het vaak voor veel obstakels is gesteld, is het toch erin geslaagd binnen een relatief korte tijd deze taak te volbrengen.

Moge al hetgeen wij vandaag doen, vreugde brengen in de toekomst.
God segene ons!

Upu Latu Lilipori Kalapessy
Chris Tamaela

Hoofdstuk 1

Inleiding

1. Doel van het boek Sejarah Pela

Wanneer wij de geschiedenis van Pela Parang Ikat Poro, door onze voorouders in het verleden tussen Samasuru Amalatu Ameth en Lilipori Kalapessy Soahuku gesloten, bestuderen, dan merken we dat het doel ervan is:

- * Het eren, verstevigen en gebruik maken van de bondgenootschapsbanden tussen de twee genoemde dorpen in het kader van de opvoeding van de generaties, die de zaak moeten voortzetten.
Het heeft niet alleen een belangrijke waarde in het raam van de sociaal-culturele opvoeding, maar het is ook heel belangrijk voor de vooruitgang van het nationale volk dat in ontwikkeling is.
- * Het op een concrete wijze bekendmaken van de Pela geschiedenis tussen Ameth en Soahuku aan de generaties, die de zaak moeten voortzetten, opdat zij geen verkeerde gewoonten aannemen, geen chaotisch beeld krijgen over de kennis betreffende het Pela-verbond tussen beide dorpen.

Dit Pela geschiedenis boekje kan tot een inventarisatie en dokumentatie van de betreffende dorpen gemaakt worden. Het kennismaken en begrijpen van de waarden en de vitale ideeën die vervat zijn in deze Pela geschiedenis, heeft een belangrijke betekenis voor het verstevigen van de onderlinge verstandhouding van onze en de komende generaties.
Door middel van deze eenheid en verbondenheid kan een stevige basis worden gelegd voor het bereiken van een zuiver leven in broederschap.

2. Globaal overzicht van Samasuru Amalatu Ameth en Lilipori Kalapessy Soahuku

A. **Samasuru Amalatu Ameth**

Ameth is een dorp op Nusahulawanno (gouden eiland). In de oudheid, toen dit Pela-verbond ontstond, heette dit dorp **Irihatu**, dat betekent **parudang batu**, dat gevestigd was in de bergen (**Oude Dorp**), ten zuidwesten van het huidige dorp Ameth.

De Teon van Ameth is Samasuru Amalatu, dat betekent: Een grote vlakte die door de radja is verdeeld.

Samasuru Amalatu Ameth behoort tot het adat-gebied Ina Huhu, dat betekent moeder/onderste gedeelte dat deel uitmaakt van de Pata Siwa familie.

De radja van het dorp was latu Samatane Berhиту. Deze radja was tevens een kapitan, die bekwaam was in het oorlog voeren.

Behalve latu Samatane Berhиту waren er ook nog andere bekwame kapitans, zoals Sopakoku Sopacua Patihia Turumena en andere kapitans. Ze stonden allemaal onder leiding van kapitan besar Sitania. Dit waren de kapitans die een belangrijke rol speelden in het dorp Irihatu.

Zij ontvingen kapitan Berhиту en kapitan Wakanno bij Wai Hutete toen ze terugkeerden na hun strijd in Nusa Samahu (Booi).

B. **Lilipori Kalapessy Soahuku**

Soahuku is het eerste dorp aan de kust in het midden-zuiden van Ceram sinds de 14e eeuw.

De Teon van dit dorp is Lilipori Kalapessy. Lilipori: heen en weer lopen.

Gevolg hiervan was dat ze te laat aankwamen op de plaats waar de Ceremonie van het gezamenlijk eten van de Latupatti te Hatumete werd gehouden.

Als gevolg van dit te laat komen kreeg Soahuku slechts de bek van het dier dat ze geslacht hadden: Kalapessy. De oorspronkelijke naam was **Souhuku** (betekenis: overeenstemming om het dorp Huku, dorp in west-Ceram, te verlaten). Later, toen deze clan in Soahuku aankwam, dat op dat moment nog geen naam had, werd de naam veranderd in Soahuku (betekenis: soa van Huku).

Een van de dappere kapitans van Soahuku was kapitan Sopinai Lamansama Wakanno. Hij werd ook genoemd kapitan Waka Paliama en stond bekend als een zeer wrede man. Hij had onder andere de clan Palyama van hun fort verdreven dat zich in de bossen van Soahuku bevond. Omdat hij graag mensen achterna zat en ze daarna doodde, kreeg Soahuku de naam Kansuiro (betekenis: mensen achterna zitten om ze daarna te doden).

Op een dag schaakte hij Ahina Rekepe, de zuster van kapitan Arpatane Halatu, uit het dorp Amahai. Omdat deze daad schande bracht over het dorp Soahuku, werd kapitan besar Urumaenalo Ruhupessy kwaad op hem. Om deze reden vluchtte hij van Aikasuro (zijn woonplaats) naar Ainala en daarna naar Urolo, Aira en uiteindelijk naar Pulapa.

Maar in Pulapa voelde hij zich niet thuis en uiteindelijk stak hij de zee over naar Sampano Rua (Saparua) op een bamboevlot, dat hij had gebouwd.

Hij landde in Nukaoni en ging zich vestigen in Hatulete Wakanno, niet ver van Tandjung Ouw.

Hoofdstuk 2

Strijd tussen kapitan Lesilolo uit Booi en kapitan Tetelepta en Talakua uit Portho

1. Oorzaken van de strijd

Booi of Nusa Samahu Amapati, op het eiland Sampano Rua (Saparua), werd geregeerd door kapitan Lesilolo. Deze kapitan Lesilolo was afkomstig uit het rijk Johor (Malaka). Hij was een dappere kapitan en had het plan om alle dorpen op het eiland Sampano Rua te onderwerpen. In die tijd waren alleen de dorpen Ulath en Portho nog niet door hem onderworpen. Toen Malaka Ulath aanviel, maakte deze man uit Johor van de gelegenheid gebruik om Portho aan te vallen. Portho werd in die tijd geregeerd door kapitan Abdullah Kalaid Tetelepta.

In de strijd tussen Portho en Booi moest kapitan Tetelepta kapitan Lesilolo als zijn meerdere erkennen. Het gevolg was, dat kapitan Tetelepta zich met zijn manschappen naar Portho moest terugtrekken. Kapitan Tetelepta vroeg kapitan Talakua uit Gunung Opal om hem te helpen. Kapitan Talakua stemde in met dit verzoek en beide kapitans met hun manschappen vielen Booi aan, maar dit mislukte en beiden moesten zich uit de strijd terugtrekken.

Kapitan Tetepatrasina Talakua dacht aan zijn broer kapitan Sopakoku-Sopacua in het dorp Irihatu, op het eiland Nusalaut. Hij liet kapitan Tetelepta bij de deur standhouden, terwijl hij kapitan Sahertiano opdracht gaf zo snel mogelijk naar Irihatu te roeien, om aan zijn broer hulp te vragen. Nadat kapitan Sahertiano in Irihatu was aangekomen en aan Sopakoku-Sopacua verteld had over de strijd tegen Lesilolo, die aan de gang was, meldde Sopakoku-Sopacua dit verhaal aan kapitan besar Sitania. Toen kapitan Patiasuka Sitania dit verhaal hoorde, lachte hij en zei: „Ik zal persoonlijk deze kapitan Lesilolo uitdagen en onze moedigheid testen“. Kapitan Patiasuka Sitania was in de Molukken een zeer beroemde en door vriend en vijand gevreesde kapitan; hij had zich nooit uit de strijd teruggetrokken en weet niet wat overgeven is. Toen hij hoorde van de moedigheid van kapitan Lesilolo, vertrok hij onmiddellijk, in gezelschap van enkele dappere mannen.

Kapitan Lesilolo en zijn bondgenoten, onder andere Lathualoy, Kariu, Aboru en Laimu wachtten reeds op de komst van de krijgers uit Irihatu. Na aankomst in Booi, zocht kapitan Patiasuka Sitania onmiddellijk kapitan Lesilolo op. Maar kapitan Lesilolo erkende zijn nederlaag tegenover kapitan Patiasuka Sitania. Deze keerde teleurgesteld terug. Omdat kapitan Lesilolo geen gelijkwaardige tegenstander was, minachtte hij hem en vond deze Lesilolo waardeloos. De nederlaag van kapitan Lesilolo werd alleen maar toegegeven tegenover de ridder van Nusalaut. Maar toen kapitan Patiasuka Sitania naar Irihatu teruggekeerd was, beraamde kapitan Lesilolo een nieuw plan om Portho aan te vallen.

Het kon niet uitblijven of kapitan Tetepatrasina Talakua gaf kapitan Sahertiano opnieuw opdracht naar Irihatu te gaan om nogmaals hulp te vragen aan zijn broer. Toen kapitan Sahertiano in Irihatu aankwam, gaf kapitan besar Patiasuka Sitania kapitan Samatane Berhиту opdracht om met enkele manschappen rechtstreeks naar Booi te gaan, om kapitan Lesilolo te bestrijden. Er ontstond een gevecht op leven en dood van vóór zonsopgang tot na zonsondergang. Beiden waren ze even moedig en even kundig in het gevecht. Toen kapitan Samatane Berhиту deze situatie overzag, keerde hij terug naar Irihatu, omdat het al donker was. In de verte zagen hij en zijn strijdmakers vuur branden op het strand van Nukaoni, op een plek genaamd Hatulette Wakanno.

2. Ontmoeting tussen kapitan Samatane Berhitsu en kapitan Sopinai Lamansama Wakanno in Nukaoni (Hatulette Wakanno)

Kapitan Berhitsu ging naar het strand in de richting van het houtvuur. Hij zag daar een man dicht bij het houtvuur zitten. Toen deze man kapitan Berhitsu zag aankomen, stond hij op en zei: „Ale sei?“, dat betekent: wie ben je?

Kapitan Samatane Berhitsu antwoordde: „Ik ben kapitan Samatane Berhitsu uit Irihatu op Nusalaut. Ik ben in Booi geweest om tegen kapitan Lesilolo te vechten, omdat hij mijn vijand is. Maar wij hebben beiden gestreden vanaf vóór zonsopgang tot na zonsondergang en wij zijn allebei even dapper. Aangezien het al donker is, wil ik terug gaan naar het dorp Irihatu. Toen zag ik een houtvuur en ging naar het strand naar jou toe. Ale sei?“

Daarna antwoordde kapitan Sopinai Lamansama Wakanno: „Ik ben kapitan Sopinai Lamansama Wakanno uit Nusa Jela (groot eiland = Ceram), van het dorp Lilipori Kalapessy. Ik ben gaan zwerven en kwam hier terecht. Kom laten we samen siri-pinang eten“.

Kapitan Sopinai Lamansama Wakanno nam pinang, siri, krijt en tabak en hij legde ze op zijn parang en reikte ze aan kapitan Samatane Berhitsu. Op zijn beurt reikte kapitan Samatane Berhitsu zijn parang om de siri-pinang ermee aan te nemen en beiden aten ze samen als teken van kennismaking.

Terwijl ze siri-pinang aten zei kapitan Samatane Berhitsu: „Vriend, ik ben niet met kwade bedoelingen gekomen of met jou ruzie te maken, maar ik ben gekomen met goede bedoelingen en om vriendschap met jou te sluiten. Zou je me willen helpen om samen met mij kapitan Lesilolo, die mijn vijand is in Booi, aan te vallen? Als jij hiermee akkoord gaat, kunnen wij het beste eerst naar Irihatu gaan, zodat wij vóór zonsopgang opnieuw kapitan Lesilolo kunnen aanvallen“.

Toen hij het verzoek van kapitan Samatane Berhitsu had aangehoord, zweeg kapitan Sopinai Lamansama Wakanno een poosje en zei: „Ik stem met vreugde toe om jou als broeder te helpen“.

Daarna vertrokken de beide kapitans in de richting van het dorp Irihatu. Tijdens de reis van beide kapitans blies de Halapopu wind (noord - noordwesten wind) zeer krachtig, waardoor op zee zeer hoge golven ontstonden, maar beide kapitans kwamen toch veilig aan op Tandjung Wai Hutete.

Daar stonden kapitan besar Patiasuka Sitania met zijn twee mannen, kapitan Sopakoku-Sopacua en kapitan Patihia Turumena, reeds te wachten.

Bij het zien van deze drie kapitans, sprong kapitan Samatane Berhitsu door een zeer hoge golf en stond meteen recht voor kapitan Patiasuka Sitania. Kapitan Samatane Berhitsu deed verslag van alle gebeurtenissen in Booi met kapitan Lesilolo en ook over zijn ontmoeting met kapitan Sopinai Lamansama Wakanno in Nukaoni, die graag wilde helpen in de strijd tegen kapitan Lesilolo.

Toen kapitan besar Patiasuka Sitania dit verhaal hoorde, zei hij: „Dat is des te beter, als hij bereid is om jou te helpen kapitan Lesilolo aan te vallen. Maar laten we hem eerst testen of hij onkwetsbaar is.

Roep hem, zodat wij kunnen zien, hoe hij over deze golven gaat en op welke manier hij zich staande houdt tegenover de golfslag“.

Kapitan Samatane Berhitsu riep meteen kapitan Sopinai Lamansama Wakanno om van zijn vlot af te stappen. Maar tot ieders verbazing, viel kapitan Sopinai Lamansama Wakanno in het water en zijn kleren werden nat en zijn lendendoek was ook nog gescheurd. Toen zij kapitan Sopinai Lamansama Wakanno in deze situatie zagen, zeiden kapitan Sopakoku-Sopacua en kapitan Patihia Turumena tegen kapitan besar Patiasuka Sitania: „Moet je dat zien, hij valt in het water en zijn lendendoek is ook nog gescheurd. Het is maar beter als wij hem doden op de ons bekende manier“. Maar kapitan besar Patiasuka Sitania zei: „Jullie moeten hem niet straffen, hij heeft ons niets misdaan, hij is zelfs bereid om zijn leven te offeren om ons te helpen. Laat ons samen met kapitan Samatane Berhitsu kapitan Lesilolo in Nusa Samahu (Booi) aanvallen“.

Kapitan Patiasuka Sitania zei tegen kapitan Sopinai Lamansama Wakanno: „Jij bent al nat en jouw lendendoek is gescheurd, terwijl je toch terug wilt met kapitan Samatane Berhitsu, nietwaar?“

Kapitan Sopinai Lamansama Wakanno antwoordde: „Het is inderdaad waar kapitan besar, ik wil graag kapitan Samatane Berhitsu helpen bij het vechten tegen kapitan Lesilolo in Booi“. Kapitan Patiasuka Sitania zei: „In dat geval moet je niet teruggaan met een nat lendendoek. Hier, neem mijn ikat poro (sjerp), wikkel het om en ga dan pas samen met kapitan Samatane Berhitsu naar Booi. Zoals je zelf kunt zien, is dit mijn enige sjerp, dus als je veilig terug komt, moet je het weer aan mij teruggeven“.

Die ikat poro gaf hij aan kapitan Sopinai Lamansama Wakanno en nadat ze samen siri-pinang hadden gegeten, als teken van broederschap, gingen beide kapitans (Wakanno en Berhitsu) naar Booi.

Voordat het vlot waarop beide kapitans zaten vertrok, sprak kapitan Patiasuka Sitania de woorden: „Jullie beiden moeten niet bang zijn, jullie zullen zeker veilig terugkeren“.

Hoofdstuk 3

Overwinning van kapitan Berhito en kapitan Wakanno op kapitan Lesilolo in Nusa Samahu Booi

1. De vlucht van kapitan Lesilolo en het ontstaan van: „Pela parang ikat poro“ Samasuru Amalatu en Lilipori Kalapessy Ameth - Soahuku

Voor het kraaien van de haan, ten teken dat de dag was aangebroken, stonden beide kapitans met hun manschappen voor Gunung Booi. Nadat ze het strand hadden bereikt, zei kapitan Sopinai Lamansama Wakanno tegen kapitan Samatane Berhito: „Broeder, waar zijn wij nu aangekomen?“ Kapitan Samatane Berhito antwoordde: „Heb maar even geduld, ik zal even uitzoeken waar wij kunnen landen“. Kapitan Berhito nam zijn speer en wierp het naar land. De speer zweefde naar het strand, in de richting van het bos en kwam met zijn punt in de grond terecht. Hun vlot ging in de richting waar de speer met zijn punt in de grond was gedaald. De beide kapitans sprongen van het vlot, gevolgd door hun manschappen.

Kapitan Berhito liep naar zijn speer en trok het uit de grond. Uit de plaats waar de speerpunt in de grond was terechtgekomen, spoot helder water omhoog. Hij zei: „Kijk, er stroomt water uit de grond“.

Dit water (riviertje) bevindt zich thans op de grens tussen Haria en Booi.

Beide kapitans en hun manschappen gingen voorwaarts naar de top van Gunung Booi waar Lesilolo en zijn pela's hun tuinen hadden. Dat riviertje heet Air Uruptu. Toen ze op een vlak stuk grond waren aangekomen, dat men veilig vond om uit te rusten, in afwachting van het ochtendgloren, zeiden ze tegen de manschappen dat zij konden slapen en dat de beide kapitans de wacht gingen houden. Toen beide kapitans aankwamen, scheen de maan over de top van de berg.

In zijn hart dacht Lesilolo bij zichzelf.... „ik vecht in mijn eentje van 's morgens vroeg tot 's avonds laat en ik ben bijna tot niets meer in staat, laat staan tegen twee kapitans; ik zal het zeker niet redden en het zou beter zijn dat ik mij hiervandaan in veiligheid breng voordat de beide kapitans hier aankomen“.

De angst sloeg Lesilolo om het hart, zonder dat zijn pela's het wisten. Hij verdween om zijn vege lijf en leven te redden. Het werd later op de avond en beide kapitans besloten dat de tijd was aangebroken om aan te vallen. Ze wekten hun manschappen en lieten hen zich voorbereiden op de aanval.

Bij het kraaien van de haan trokken beide kapitans en hun manschappen naar de vesting van de vijand.

Alle pela's van Lesilolo bleven zwijgen en wachtten hun lot af, wat er ook met hun lijf en leven mocht gebeuren, omdat hun leider Lesilolo reeds was verdwenen en zich schuil hield. Kapitan Wakanno werd zo razend, dat hij naar de pela's van Booi liep, terwijl hij schreeuwde: „Waar is jullie leider Lesilolo?“

Zij allen antwoordden in koor: „Hij is gevlucht voordat de kapitans zijn aangekomen“.

„In dat geval moeten jullie kapitans naar voren treden en tegen ons vechten“. Maar niemand van hen durfde dit te doen.

Toen hij zag dat de pela's niet in staat waren om tegen beide kapitans te vechten, werd kapitan Wakanno nog razender en maakte enige krijgspassen (cakalele) terwijl hij schreeuwde: „Loile kalu, kenu ware ya hamuke in hia ri tolle yane“, wat betekent: „Het kraaien van de hanen en zelfs het kakelen van de op hun eieren broedende kippen geven aan dat de dag is aangebroken“.

Kapitan Wakanno sprong plotseling op en hield zijn parang in de hand, terwijl hij schreeuwde: „Booi balang se pati booi balang se nusa samahu amapati putus pati booi balang se“; hij kapte éénmaal met zijn parang in de stijl aflopende grond en met een donderen geluid viel een groot stuk grond van Gunung Booi omlaag en rolde in zee en veranderde in twee kleine eilandjes. Ze werden Pulau Pombo Booi genoemd (duiveneiland van Booi). Tot op heden worden dit eiland en de eerder genoemde rivier gezien als tastbare bewijzen van het historisch verhaal van „Pela parang ikat poro Samasuru Amalatu Ameth en Lilipori Kalapessy Soahuku en Toma Rala Soahuku Islam“.

Een zoon die niet kan worden verloochend door de generaties, die de zaak moeten voortzetten.

Dit verhaal over de aanval op Booi door de beide kapitans Wakanno en Berhito vormt de bron en oorsprong van het pela-verbond. Kapitan Berhito zei later tegen zijn broeder kapitan Wakanno: „Laten wij nu maar terugkeren naar Irihatu, omdat Lesilolo toch al is gevlucht. Geen enkele van zijn pela's durft tegen ons te vechten“. Kapitan Wakanno antwoordde: „Het is inderdaad waar, die man uit Johor had het lef niet om tegen ons te vechten en laten wij daarom maar naar Irihatu gaan“.

Het nieuws over de vlucht van kapitan Lesilolo en dat hij was verslagen spreidde zich over alle delen van Sampano Rua. In het bijzonder was dit groot nieuws in Portho. Ze juichten van vreugde omdat hun vijand Lesilolo op de vlucht was en verslagen. Kapitan Lesilolo kon het niet opnemen tegen de krijgers uit Irihatu en dit was zijn tweede nederlaag, waardoor hij geen lef meer had Portho aan te vallen.

Toen zij bij Wai Hutete aankwamen, bleven zij er een poosje om uit te rusten. Daarna vervolgden zij hun weg door het bos in de richting van Irihatu en moesten zij door een smalle opening in het westen. Maar toen de smalle opening naderde was kapitan Berhito erg moe en hij had erge dorst. Toen kapitan Wakanno dit

zag, nam hij zijn speer en vroeg: „Wil jij drinken?“ Kapitan Berhиту antwoordde dat hij inderdaad dorst had. Kapitan Wakanno pakte zijn speer en stak die in de grond en er spoot water omhoog dat later Wakanno werd genoemd. Dit riviertje bevindt zich in de bossen bij Huulaloni, dat thans in het bezit is van Wakanno. Nadat ze gedronken hadden vervolgden ze hun weg naar Irihatu. Bij de kleine opening aangekomen, hadden beide kapitans een ontmoeting met kapitan besar Sitania, kapitan Sopakoku-Sopacua en kapitan Patihia Turumena. Kapitan Berhиту trad onmiddellijk naar voren om kapitan besar Sitania te ontmoeten en hij deed verslag van de gebeurtenissen rond de aanval op Booi en van de afscheiding van een stuk grond op Gunung Booi als gevolg van de kwaadheid van kapitan Wakanno, omdat kapitan Lesilolo hem ontvlucht was.

2. **Gesprek met kapitan besar Patiasuka in verband met aangaan van het pela-verbond Parang Ikat Poro Samasuru Amalatu Ameth en Lilipori Kalapessy Soahuku inclusief Soahuku islam Rutha**

Bij het aanhoren van het verslag van alle gebeurtenissen rond kapitan Wakanno in Nusa Samahu Booi door kapitan Berhиту aan kapitan besar Sitania werd de laatstgenoemde zeer blij en zei tegen kapitan Wakanno: „Jij hebt kapitan Berhиту geholpen, dit betekent dat jij ons hebt geholpen en alle bewoners van Irihatu. Daarom zijn wij vanaf heden geen gewone kennissen meer, maar wij zijn nu broeders die alle lief en leed samen zullen delen, in voorspoed en tegenspoed. Jullie zijn allen gezond en veilig teruggekeerd. Voor jouw vertrek heb ik je mijn Ikat Poro gegeven met een bepaalde belofte; geef mij nu overeenkomstig de belofte mijn Ikat Poro terug, omdat het mijn enigste is“.

Kapitan Wakanno zei: „Het is inderdaad zo, en U kapitan besar hebt voor mij Uw Ikat Poro afgestaan en ik weet ook dat het Uw enigste is. Nu ik weer terug ben, geef ik het aan U terug zoals wij hadden afgesproken“.

Kapitan Sitaniapessy reikte zijn arm uit om zijn Ikat Poro uit de handen van kapitan Wakanno in ontvangst te nemen en hij zei hierbij: „Ik neem deze Ikat Poro van jou terug en de grond waarop je staat schenk ik jou in eigendom en al jouw nakomelingen. Dit betekent dat je hier in Irihatu mag blijven wonen of weer terugkeren naar Lilipori Kalapessy, dat laat ik helemaal aan je eigen beslissing over“.

Het land dat hem geschonken was heet Hoiolo dat langwerpig is als een ikat poro.

Kapitan besar Sitania gaf kapitan Sopakoku-Sopacua en kapitan Patihia Turumena opdracht om twee moedige kapitans te zoeken en de één naar Portho te sturen en daar te blijven en de ander naar Booi, om deze dorpen te beschermen tegen een aanval van Lesilolo en zijn doen en laten in de gaten te houden. Overeenkomstig deze opdracht werd een jongere broer van kapitan Berhиту in Portho geplaatst en kapitan Saumele Soumokil werd in Booi geplaatst, terwijl kapitan Wakanno in Irihatu verbleef tot hij daar nakomelingen kreeg. Maar het verblijf van kapitan Wakanno in Irihatu was niet permanent, omdat de mensen in Lilipori Kalapessy nog steeds op zoek waren naar kapitan Wakanno en volgens de aanwijzingen moest hij zich ergens bevinden in Nukaoni, op een plaats op een schiereiland, ten zuidwesten van het eiland Sampano Rua. Er werd besloten om kapitan Nikolau Latuny naar Nukaoni te sturen om kapitan Wakanno te vragen terug te keren naar Lilipori Kalapessy. Toen hij dit hoorde, vroeg kapitan Arpatane Halatu, zwager van kapitan Wakanno, of hij mee mocht gaan met kapitan Latuny. En zo vertrokken kapitan Latuny en kapitan Halatu naar Nukaoni.

3 Onmoeting tussen kapitan Samatane Berhitu, kapitan Nikolau Latuny en kapitan Arpatane Halatu in Nukaoni

Toen kapitan Latuny en kapitan Halatu in Nukaoni aankwamen, gingen ze aan land en zochten kapitan Wakanno, maar konden hem niet vinden. Ze zaten aan het strand en waren bezorgd en vertwijfeld, terwijl ze zich afvroegen wat ze verder moesten doen. Er was geen enkele voetafdruk te zien, ten teken dat hier mensen woonden. Als wij hem niet vinden, moeten wij noodgedwongen terug keren.

Maar we zullen hier nog een paar dagen wachten, misschien dat er iemand langskomt, die we om inlichtingen kunnen vragen. Omdat het al avond was geworden, maakten beide kapitans een houtvuur om zich eraan te warmen.

Kapitan besar Patiasuka Sitania in Irihatu kreeg bezoek van enkele nachtwakers, die hem kwamen vertellen dat zij een houtvuur hadden gezien in Nukaoni, op de plek waar kapitan Berhitu en kapitan Wakanno elkaar hadden ontmoet. Kapitan besar Sitania gaf opdracht direct kapitan Sopacua bij zich te laten komen.

Hij zei tegen kapitan Sopacua: „Probeer jij eens uit te zoeken wat dat voor vuur is in Nukaoni“.

Het bleek dat er aanwijzingen zijn dat er twee kapitans zaten uit Nusa Jela (Groot eiland) die daar waren aangekomen. Kapitan Patiasuka Sitania antwoordde en vroeg wat de bedoeling van hun komst was op die plek, omdat naar hij wist die plek duidelijk in verband stond met kapitan Wakanno.

Sopacua zei: „Het is inderdaad waar, kapitan besar. Deze twee kapitans zijn op zoek naar kapitan

Wakanno“. Bij het horen van de woorden van kapitan Sopacua zei kapitan Sitania tegen kapitan Berhitu:

„Ga jij vanavond naar Nukaoni waar het houtvuur brandt en probeer in contact te komen met de kapitans die daar zijn aangekomen en kom daarna terug om verslag uit te brengen“.

Uit de verte zag hij twee mannen tegenover elkaar zitten bij het houtvuur. Kapitan Berhitu kwam dicht bij het strand aan en sprong direct aan land. Door de komst van kapitan Berhitu stonden de beide kapitans op, om op alle mogelijke gebeurtenissen voorbereid te zijn. Toen kapitan Berhitu dichterbij kwam, zei hij: „Wie zijn jullie?“ Zij antwoordden: „Wij komen uit Nusa Jela (Nusa Ina), Ik ben kapitan Nikolau Latuny uit Lilipori Kalapessy en dit is mijn vriend kapitan Arpatane Halatu. Wij zijn hierheen gekomen om kapitan Sopinai Lamansama Wakanno te zoeken. Misschien weet je waar hij zich bevindt. En wie ben jij?“

„Ik ben kapitan Samatane Berhitu uit Irihatu Nusahulawanno. Toevallig zagen we in Irihatu een vuur en kapitan besar Sitaniapessy gaf mij opdracht, om uit te zoeken wie jullie twee zijn. Jullie zoeken kapitan Sopinai Lamansama Wakanno, die een hele goede vriend van mij is, dan zijn wij ook vrienden van elkaar“. De drie kapitans aten gezamenlijk siri-pinang, volgens de adat, bij een ontmoeting tussen kapitans in de Molukken en in het bijzonder in Nusa Ina.

Nadat ze siri-pinang hadden gegeten, zei kapitan Berhitu: „Ik moet eerst terug om verslag te doen over onze ontmoeting aan kapitan besar Sitania, daarna kom ik terug en zullen we met z'n drieën teruggaan naar Irihatu“. Kapitan Latuny zei: „Wij zullen hier wachten tot je terugkomt, maar ik wil je eerst vragen waar de man is, die wij zoeken“. Kapitan Berhitu antwoordde: „Hij is er wel, straks kom ik terug en dan kunnen jullie twee en ik gezamenlijk hem ontmoeten“.

Kapitan Berhitu keerde weldra terug naar Irihatu en deed verslag aan kapitan besar Sitania van zijn ontmoeting in Nukaoni. Toen hij hoorde dat één van de twee kapitans, kapitan Latuny uit Lilipori Kalapessy Soahuku was, het dorp van afkomst van kapitan Wakanno, zei kapitan Sitania: „Gaan jullie terug naar hen zoals je hebt beloofd. Breng hen daarna hierheen en zorg ervoor dat het vóór zonsopgang gebeurt; vertrek met hen uit Nukaoni, zodat jullie hier bij dag aankomen“. Kapitan Berhitu ging terug naar Nukaoni om kapitan Latuny en kapitan Halatu op te halen en daarna vertrok hij samen met hen naar Irihatu.

Terwijl kapitan Berhitu weg was, liet kapitan Patiasuka Sitania kapitan Sopinai Lamansama Wakanno bij zich roepen en zei: „Er zijn verwanten van jou uit Lilipori Kalapessy die jou zoeken. Over een poosje zullen zij hier aankomen. Zeg jij nog maar niets, ik zal eerst met hen spreken en pas daarna zal ik je roepen om te komen“.

Tegen het einde van de morgen bracht kapitan Berhitu kapitan Latuny en kapitan Halatu in Irihatu, naar het huis van kapitan besar Sitania. Daar zaten reeds de kapitans, de malesi's, de adat- en godsdiensthoofden en andere krijgers van Irihatu. En zij allen verwelkomden de twee kapitans. Deze kwamen binnen en gaven allen de hand ten teken van kennismaking met de kapitan besar en alle hoofden van alle groeperingen. En beide kapitans werden daarna uitgenodigd om te gaan zitten.

Kapitan Patiasuka Sitania zei: „Ik weet dat jullie twee kapitan Sopinai Lamansama Wakanno zoeken, hij is hier. Waarom is hij hier? Dat zal ik jullie vanaf het begin tot het einde vertellen“. Vervolgens begon kapitan besar Sitania zo duidelijk als het maar mogelijk was te vertellen vanaf het begin van de ontmoeting in Nukaoni tot het moment dat kapitan Wakanno hier verbleef. Omdat kapitan Wakanno, die een zoon was van het dorp Lilipori Kalapessy, onze mensen in Irihatu een grote dienst heeft bewezen, waren wij al van plan om een bondgenootschap te sluiten tussen ons hier in Samasuru Amalatu en Lilipori Kalapessy. Toevallig was kapitan Nikolau Latuny uit Lilipori Kalapessy, al hier, zodat wij nu een bondgenootschap kunnen sluiten om als broeders tussen Samasuru Amalatu en Lilipori Kalapessy naast elkaar te leven op grondslag van „**Pela Parang Ikat Poro**“.

Dit betekent, een eenheid van twee soorten heilige krachten in het lichaam van Sopinai Lamansama, dat is de parang, die het eigendom is van Lilipori Kalapessy en de Ikat Poro van Samasuru Amalatu, die tot een eenheid zijn geworden en tot een heilige kracht is verankerd in het lichaam van Sopinai Lamansama Wakanno Lilipori Kalapessy.

Hij heeft kapitan Berhita Samasuru Amalatu Irihatu geholpen, zodat onze vijand kapitan Lesilolo op de vlucht ging en zijn pela's achterliet en ook zijn nederlaag duidelijk tegenover ons heeft erkend. De afbrokkeling van een stuk grond van de Gunung Booi was getuige op de plaats van genoemde strijd, voor ons in Samasuru Amalatu en Lilipori Kalapessy, vanaf nu tot aan ons nageslacht.

Een krijger riep toen kapitan Wakanno om binnen te komen. Toen kapitan Wakanno binnen was, zei kapitan Sitania: „Hier is de man die jullie zoeken en zo vond de historische ontmoeting plaats tussen de twee kapitans en kapitan Wakanno.

Kapitan besar Patiasuka Sitania ging verder met zijn redevoering: „Wij allen hier in Irihatu hebben jou, kapitan Nikolau Latuny, de door Lilipori Kalapessy vertrouwde afgevaardigde, reeds mogen ontmoeten. Jij bent vertegenwoordiger van alle inwoners van Lilipori Kalapessy Soahuku, die gezonden is om kapitan Sopinai Lamansama Wakanno te zoeken. Daarom zijn wij met ons allen overeengekomen, dat voordat jullie Irihatu weer verlaten, wij in naam van alle bewoners van Irihatu een ceremonie van Pela Samasuru Amalatu en Lilipori Kalapessy zullen uitvoeren hier in Irihatu. Daarna mogen jullie weer teruggaan naar Lilipori Kalapessy om alles wat hier is voorgevallen aan iedereen daar te vertellen en dat ze op onze komst uit Samasuru Amalatu kunnen rekenen, om een ceremonie uit te voeren voor het verbond Pela Parang Ikat Poro in Lilipori Kalapessy.

Kapitan Nikolau Latuny stond op en zei: „SOPA HOROMATE, KAPITANE FOTOA NUSA ESA AU DAU PREHATU PIKAN-NO YOU KAPITANE NIKULAU DARI NUSA JELA LILIPORI KALAPESSY“

„Met vreugde aanvaard ik dit verbond van Pela Parang Ikat Poro Samasuru Amalatu en Lilipori Kalapessy. Daarna zal ik terugkeren naar Lilipori Kalapessy en verslag doen van alle gebeurtenissen hier, zodat wij in Lilipori Kalapessy jullie komst uit Samasuru Amalatu kunnen voorbereiden, zodat de Pela-ceremonie ook in Lilipori Kalapessy zal worden uitgevoerd, zoals dat reeds eerder hier is uitgevoerd in Irihatu Pikanno“

Hoofdstuk 4

A. Hoofdceremonie voor het sluiten van Pela Parang Ikat Poro Samasuru Amalatu Ameth en Lilipori Kalapessy Soahuku in Irihatu Pikanno - Ameth

Bij het Pela Parang Ikat Poro Samasuru Amalatu en Lilipori Kalapessy Soahuku in Irihatu Pikanno was kapitan Arpatane Halatu alleen getuige geweest, omdat hij niets te maken had met het oorlogsgebeuren in Booi. Hij was alleen met kapitan Nikolau Latuny uit Lilipori Kalapessy meegekomen, om naar zijn zwager kapitan Sopinai Lamansama Wakanno te zoeken.

De ceremonie ging als volgt:

De leiding van de ceremonie was in handen van kapitan besar Nusahulawanno Patiasuka Sitania. De deelnemers aan de ceremonie bestonden uit twee groepen:

1. Een groep bestond uit alle leiders van Irihatu en haar bevolking.
2. De andere groep bestond uit kapitan Nikolau Latuny en kapitan Sopinai Lamansama Wakanno.

Kapitan besar Patiasuka Sitania stond in het midden van de twee groepen met zijn rechterhand op de schouder van kapitan Wakanno en zijn linkerhand op de schouder van kapitan Samatane Berhitu. Kapitan Patiasuka Sitania hief zijn gezicht ten hemel en met een donderende stem sprak hij de woorden: „KABASA ELAKA TEINAI LEATALA LEANITE KATA PELA“.

„De schepper van hemel en aarde en alles wat er in leeft op grond van deze twee kapitans beloven en erkennen wij als beide groepen Samasuru Amalatu en Lilipori Kalapessy dat wij broeders zijn die alle vreugde en verdriet samen zullen delen van nu af aan tot aan onze nakomelingen“.

De natuur en alle schepping van God waren op dat moment getuige van deze heilige ceremonie over banden van broederschap dat plaats vond in Irihatu Pikanno. Beide groepen gaven elkaar de hand en omhelsden elkaar op basis van de belofte en de eed tot aan het nageslacht.

Toen deze ceremonie afgelopen was, vroeg kapitan Nikolau Latuny toestemming, om te mogen vertrekken naar Lilipori Kalapessy om over de gebeurtenissen in Irihatu Pikanno te melden, en liet kapitan Sopinai Lamansama Wakanno en kapitan Arpatane Halatu achter.

Nadat men het verhaal van Nikolau Latuny had gehoord, gingen ze in Lilipori Kalapessy druk aan de slag om Sanasuru Amalatu uit Irihatu te ontvangen.

B. Hoofdceremonie voor het aangaan van Pela Parang Ikat Poro Samasuru Amalatu en Lilipori Kalapessy

In Irihatu kregen alle inwoners de opdracht, om een groot vlot te bouwen van gopasa hout, om alle leiders van Irihatu en alle inwoners die mee wilden gaan naar Lilipori Kalapessy te vervoeren. Nadat de vlot gereed was, vertrokken ze naar Soahuku. In Soahuku werden ze ontvangen met vreugdekreten, gevolgd door dansen en adat krijgdsdansen (cakalele) door beide kanten. Er werd een zelfde ceremonie Pela Parang Ikat Poro uitgevoerd als toen in Irihatu Pikanno, onde andere:

- * Alle leiders van Irihatu en de bewoners aan de ene zijde en andere zijde, alle leiders van Lilipori Kalapessy.
- * Opnieuw voerde kapitan besar Sitania zijn taak uit als hoofd van de ceremonie.

Na afloop van de ceremonie keerden de bewoners uit Irihatu Pikanno terug naar Irihatu op Nusalaut.

In 1932 werd de naam Samasuru Amalatu Pikanno veranderd in Samasuru Amalatu Ameth op grond van het volk van Irihatu, dat woonde in het oerwoud en dat naar de kust was verhuisd en het christelijk geloof had aangenomen. De naam van het dorp werd veranderd in „Ametho“ (dorp van overvloed of gelukkig dorp). Maar de kern van pela Samasuru Amalatu Ameth en Lilipori Kalapessy Soahuku blijft altijd omgeven en gebonden op de kern van Pela Parang Ikat Poro tot deze aarde vergaat:

KABASA ELAKA LESTANE LANITE KATA PELA (de schepper van hemel en aarde en alles wat erin leeft) dat de basis vormt en getuige is van deze Pela Parang Ikat Poro vanaf onze voorouders tot heden toe.

Moge alles wat hiervoor is uitgelegd en deze uitgave, nuttig zijn voor de gemeenschappen van beide dorpen en herinnerd worden aan het historische verhaal, dat een schets heeft gegeven van moed en dapperheid van onze kapitans.

Hoogachtend,

Namens het Tim Penggali Sejarah Pela Ameth - Soahuku

was getekend
(P. Hukom)